

Prekenverkstedet

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

17. søndag i treenighetstiden – 1. oktober 2017

Prekentekest: Joh 11,17-29 og/eller 30-46

Lesetekst I: Job 19,21-27

Lesetekst II: Job 19,21-27

Livets seier i dødens verden

Kort eller lang prekentekest

Tekstordningen fra 2011 har gjort det valgfritt om man denne søndagen vil velge *enten* første del av fortellingen om Jesus som vekker opp Lasarus, med fokus på Marta og trosutfordringen Jesus gir henne (11,17-29), *eller* om prekentekestens skal være andre del av fortellingen, med fokus på Maria og med fortellingens klimaks: Jesus som med sitt maktfulle rop: 'Lasarus, kom ut!' kaller Lasarus ut av graven (11,30-46). En tredje valgmulighet er å lese hele fortellingen om Lasarus-tegnet (Joh 11-17-46). Jeg vil anbefale dette alternativet. For evangelisten Johannes har utvilsomt med måten han skriver denne fortellingen på, ment at den utgjør en enhetlig, sammenhengende fortelling, og den mister noe av sin dynamikk om den stykkes opp.

Høstens påskedag

Kirkeåret er laget slik at vi midt på høsten, langt unna påske, på 17. søndag i treenighetstiden, møter tekster som taler om Jesu makt over døden. Han trer frem for oss som dødens beseirer, som vår gjeløser, som oppstandelsen og livet. På dette grunnlag taler tekstene også om vår egen, legemlige oppstandelse. Derfor kalles ofte denne søndagen Høstens påskedag eller oppstandelsesdag. Vi feirer *livets seier*, og vi gjør det altså på en tid av året hvor vi ser hvordan dødsprosessene i naturen setter inn for alvor, hvordan høstmørket rykker frem for hver dag. Med denne referanserammen taler tekstene om at "evig skal døden være Kristus underlagt" med en egen styrke. Livets ord taler til oss inn i dødens verden og dødens mørke, livets ord gir oss lys over grav.

Fra Betania til Betania

Vi hører forut for prekentekestens at søstrene i Betania, Marta og Maria, sender bud til Jesus (11,3). Han befinner seg i området på østsiden av Jordan, på «stedet der Johannes hadde døpt» (10,40), som i Joh 1,28 navngis som Betania – det fantes altså to steder med dette navnet. Søstrene informerer Jesus om at broren deres, Lasarus, er syk, alvorlig syk. De holder det for sin plikt å underrette Jesus om dette, for Lasarus er Jesu venn, vakkert omtales han som den Jesus «er så glad i» (11,3). De er beskjedne og ber ikke direkte Jesus om at han må komme Lasarus til hjelp. Men i selve henvendelsen deres til Jesus ligger det nok en bønn om hjelp. Jesus gir seg god tid, han gir seg ikke på vei til Betania, den lille byen på østsiden av Oljeberget, tre kilometer fra Jerusalem (11,18), før etter to dager (11,6), og han trengte minst en hel dag for å komme dit. Når han kommer frem, får han vite at Lasarus allerede lå på den fjerde dagen i graven.

Bebreidelse?

Marta går Jesus i møte og sier til ham: «Herre, hadde du vært her, var ikke broren min død» (11,21)? Maria gjentar disse ordene når hun møter Jesus (11,32). Er spørsmålet uttrykk for en (mild) bebreidelse: 'Hadde du bare kommet før ...'. En slik tolkning lar seg lett overføre. Det er mange, også troens barn, som spør Jesus på samme måte som Marta og Maria gjorde det: Kunne du ikke ha avverget den vonde døden (bilulykken, kreftsykdommen etc.)?

Martas bekjennelse

I Martas ord, om det nå er noe bebreidende i det eller ikke, ligger det en bekjennelse: Hun bekjenner Jesu makt til å helbrede: Hadde du vært her, hadde alt vært annerledes, for du har makten til å gjøre mennesker friske, og du har en enestående kontakt med Faderen. Jeg vet at Gud gir deg det du ber ham om (11,22). Men noen dødeoppvekkelse der og da ventet Marta neppe. Jesus gir henne et svar fullt av håp: «Din bror skal stå opp». Marta svarer at det vet hun, som rettroende jøde trodde hun på de dødes oppstandelse, og derfor på at hennes bror skulle stå opp. Men det var noe som lå langt der fremme, i en fjern fremtid: Det skulle skje «på den siste dag». (11,24). Derfor er det vel noe resignerende i svaret hennes: Jeg vet jo at Lasarus en gang skal stå opp, men det er først i en fjern fremtid, og å vite det er bare til begrenset trøst og hjelp nå. Det er da Jesus uttaler det sterkeste av alle sine «Jeg er»-utsagn: «Jeg er oppstandelsen og livet.» (11,25). Det vil si: Jesus er den som gjør oppstandelsen mulig, han virkeliggjør og sikrer livet, det liv som ingen død har makt over. De som tror på ham, skal leve selv om de dør legemlig (11,25). Kristuslivet, livet i samfunn med Kristus, er ubrytelig. Selv ikke den fysiske død kan avbryte livssamfunnet med Kristus: "Enten vi lever eller dør, hører vi Herren til" (Rom 14,8).

Jesu guddommelige skaperord

Vi merker oss hvor høytidelig, nesten majestetisk evangelisten gjengir selve underet, oppvekkelsen av Lasarus: Først understrekes det at det som skjer, er Faderens gjerning gjennom Jesus. Faderen har sendt Jesus, Faderen hører alltid hans bønn (11,42). Dernest fremheves det at underet skjer på Jesu maktfulle ord: Han roper med høy røst: «Lasarus, kom ut!» Det er et guddommelig skaperord, som Guds skaperord ved tidenes morgen da han sa: «Bli lys», da. «Han talte, og det skjedde, han befalte, og det sto der», slik salmisten skildrer skapelsen av himmel og jord (Sal 33,9). Det er det samme skaperord, det som kalte alt som er frem av intet, som lyder fra Jesu munn ved Lasarus' grav. Jesus roper med skapelsens røst inn i gravkammeret. Og skaperordets makt er større enn dødens makt: Jesu ord rører ved den døde kroppen. Den døde stiger ut, løses fra liksvøpene og er igjen i de levendes land.

Tegnet – det store perspektivet

Hva er det evangelisten vil fortelle oss med beretningen om Jesu oppvekkelse av Lasarus? En enkeltstående hendelse om noe som der og da var fantastisk? Lasarus, som var død i trolig nokså ung alder – og det gjør sorgen og savnet ekstra tungt – fikk livet tilbake, og søstrene fikk sin kjære bror tilbake. Søskenflokket i Betania fikk sikkert mange gode år sammen. Men så godt og fantastisk det var det som hendte, og hvor godt og fantastisk det er når et menneske, som trues av døden, får lagt noen ekstra år til sin livslengde, dette blir likevel i det store perspektiv bare en kortvarig hjelp. Senere en dag skulle Lasarus igjen bæres til klippegraven, og steinen på nytt ruller frem og forsegle graven. Men det er nettopp det store perspektiv Johannes vil fremheve i beretningen om Jesus som vekker opp Lasarus. Johannes bruker et eget ord for dette store perspektivet ved alle Jesu undere. Han kaller dem *tegn*, dvs. de peker ut over seg selv og hen på noe annet. Og det er først når vi ser dem som tegn, at de får betydning for oss.

Trefoldig tegn

Tegnet i fortellingen om oppvekkelsen av Lasarus, og dermed betydningen av dette Jesu under for oss, er trefoldig:

• **For det første** viser det til Jesu egen oppstandelse fra de døde, der han vant den endelige seier over døden. Det gjorde han ikke i Betania. Det gjorde han i Jerusalem, da han selv gikk inn i døden og beseiret den innenfra – for vår skyld.

«Døden var ikke sterk nok til å holde Jesus fast», slik uttrykker Peter dette i sin tale på pinsedagen (Apg 2,24). «Døden var ikke sterk nok» – døden er sterk, den kan synes å være den aller sterkeste. Får den ikke – før eller siden – alltid det siste ordet? Nei, ikke alltid. Da døden trodde å eie Kristus i sitt kvelende favntak, ble det klart at den hadde forgrepet seg. Da var den ikke sterk nok. Mot Guds Sønn er døden maktløs, mot Guds kraft er døden kraftløs. Fra Jesu oppstandelsesdag av er døden beseiret. Fra denne dag av har ikke døden det siste ord. Det siste ord tilhører Livet. Jesus har skrevet døden dens dødsattest.

• **For det andre** peker tegnet enda lenger fremover: Det peker frem mot den dag Jesus åpent og synlig for alle skal vise seg som den endelige seierherre over døden, den dagen da gudsriket skal bryte igjennom med full kraft, og det skal være definitivt slutt på dødens herjinger, da det ikke lenger skal være sorg mer og Gud selv tørker bort hver tåre fra menneskenes øyne – for godt (Åp 7,17; 21,4).

• Og tegnet viser **for det tredje** til dette: De som tror på Jesus, er alltid på livets side, hvor langt eller kort livet måtte bli. Og hvor bitter, ensom eller grusom døden måtte være – er vi i troen forbundet med Jesus, dødens beseirer og, som det heter i Apg 3,15, «livets høvding» (Norsk Bibel)/«livets opphavsmann» (Bibel 2011), da er vi på livets side. Lever vi vårt liv med Jesus, er vår livsvandring en vandring på vei mot livets land. Vi får leve mens vi lever, vi får leve når vi dør. Jesus lager, fordi han selv er oppstandelsen og livet, en vei tvers gjennom døden, han baner en vei for alle troende ut av graven, tvers gjennom død og gru.

Da Martin Luther lå på sitt aller siste, fant han, som så mange, mange troende har funnet det i møte med døden, trøst i salmistens ord: «Hos Gud Herren er det utgang fra døden» (Sal 68,21). Der er ingen vei *tilbake* fra døden for noen av oss, men i Jesus Kristus er det vei *ut* fra døden. Han er gått foran oss inn til Livet, for at vi i troen på ham som den korsfestede og oppstandne skal få leve, leve med ham og være der han er, om vi enn dør.

Gunnar Johnstad

Førsteamanuensis NLA Høgskolen i Bergen

gunjohn@online.no